

Ioan V. PRĂJINARU

NOI CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA ORIGINII OICONIMULUI BOTOȘANI

1. Câteva considerații generale de principiu

Începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, o gamă tot mai largă de cercetători (lingviști, istorici, geografi) și-au îndreptat studiile asupra procesului de formare a limbii române, denumirilor așezărilor omenești (sate, târguri, orașe), apelor, formelor de relief etc., în acest mod luând naștere o nouă știință – toponimia. Importanța toponimiei pentru cunoașterea istoriei poporului nostru, a originii unor localități, a fost subliniată deseori de către toți specialiștii din acest domeniu.

Bogdan Petriceicu Hașdeu numea toponimia ca „limbă geografică”¹, iar Ovid Densusianu spunea că „Numele noastre de localități, ca și cele de persoane, au fost foarte puțin studiate până acum, cu toate că în ele găsim o sumă de fapte prețioase pentru cunoașterea trecutului nostru. O cercetare amănunțită asupra mai multor nume din toponimia noastră ne-au arătat că în ele se păstrează și astăzi forme care au dispărut cu desăvârșire în limba română, dar care au trebuit să existe într-o epocă anterioară”².

Mai aproape de zilele noastre, Iorgu Iordan definea toponimia ca „istoria nescrisă a unui popor, o adevărată arhivă unde se păstrează amintirea atâtor evenimente, întâmplări și fapte mai mult ori mai puțin vechi sau importante, care s-au petrecut de-a lungul timpurilor și au impresionat într-un chip oarecare sufletul popoarelor”³. Din a doua jumătate a secolului al XX-lea, studiile de toponimie devin tot mai numeroase, mai profunde și mai complexe. Autorii, pe baza cercetării evenimentelor istorice, fenomenelor sociale și relațiilor românilor cu alte popoare din decursul timpului, au subliniat influențele străine asupra formării limbii române, precum și a unor toponime.

Pentru argumentarea opiniei noastre referitoare la originea oiconimului Botoșani, am apelat doar la cele mai semnificative evenimente și fenomene istorico-sociale ce au determinat, în mare măsură, formarea unor cuvinte noi și nume de familii care, în anumite împrejurări, au fost atribuite așezărilor omenești. Începutul pătrunderii în vocabularul în formare a poporului român, a cuvintelor de origine străină îl reprezintă epoca marilor migrații. În expansiunea lor, populațiile migratoare, trecând și pe la noi, au coabitat un timp cu localnicii, influențând limba poporului stabil cu expresii, forme gramaticale, fonetice, denumiri de locuri și alte elemente lingvistice. De pildă, de la slavi, care au staționat mai mult pe teritoriul nostru, ne-au rămas numeroase cuvinte legate de munca câmpului, unelte agricole, starea socială a populației, creșterea animalelor, comerț etc.: *prelipcă, cobălă, plug, coasă, breaslă, boroană, grajd, târg, târguială* etc.⁴

Tătarii, în timpul invaziei din 1240 spre Europa Centrală, au trecut și prin nordul Moldovei, iar mai târziu, prin repetate incursiuni de jefuire, au ajuns până la Botoșani. Astfel s-au stabilit în mod forțat, între populația locală și cotoptitori, relații militare, politice, economice

¹ Hașdeu B.P., *Istoria critică a românilor*, București, 1875, p. 88; idem, în *Negru Vodă*, București, 1898, C.C.L., IV.

² Densusianu Ov., *Urme vechi de limbă în toponimia românească*, în *Anuarul Seminarului de Istoria limbii și literaturii române*, București, 1898, p. 1.

³ Iordan I., *Toponimia românească*, București, 1963, p. 2.

⁴ *Dicționarul limbii române moderne*, Edit. Academiei RPR, 1958, sub voce.

și sociale, creându-se condițiile cele mai potrivite de pătrundere în vocabularul nostru a o serie de cuvinte de origine tătară, amplificate în timpul dominației otomane: *han, hangîță, hangiu, hagi* etc.

Dominația otomană, resimțită la noi timp de aproape cinci secole, a creat alte condiții pentru pătrunderea în vocabularul limbii române a numeroase cuvinte turcești. Dintre cele păstrate până astăzi menționăm doar câteva: *ilic, ișlic, ibric, condur, turban, fes, hatâr, havuz, iminei* etc. Altele redau forme de comerț: *băcănie (băcălie), băcan, chilipir*, altele fixează funcția socială îndeplinită de slujbași: *ceaș, beșleagă, bașa, agă* etc. Din contopirea acestora au rezultat în limba română nume de familii ca Bacalbașa (șef peste băcali), sau forme simple ca Ceașu, Bacalu, Buicliu, Hagiul etc., întâlnite frecvent printre numele de familie de la noi.

La originea toponimului se află și fenomenele social-economice, demografice și istorice, printre care se remarcă migrarea ardelenilor la est de Carpați. Documentele istorice demonstrează că între populația din Ardeal, Maramureș și cea din exteriorul Carpaților au existat permanent, încă din timpul dacilor, strânse legături economice și psihosociale. Carpații, cu numeroase depresiuni, văi, pasuri, trecători, cu un climat propice, cu plaiuri întinse și resurse naturale bogate și variate, nu numai că nu au constituit un zid de netrecut, dar au oferit și condiții de viață. Aici, din timpuri străvechi, s-au înființat sate și orașe, dezvoltându-se o viață economică și spirituală caracteristice, cu meșteșuguri, artă populară și tradiții, păstrate aproape intacte până astăzi. Puterea economică, densitatea așezărilor, specificul vieții erau atât de puternic înrădăcinate, încât în feudalismul mediu s-au format așa numitele „țări” (Țara Oașului, Țara Maramureșului, Țara Domelor). Așezările mai dense în depresiuni se înșirau în lungul văilor și se continuau pe plaiurile și culmile mai înalte cu așezări temporare ale păstorilor, stâne și sălașe pentru animale.

Locuitori satelor se deplasau din cele mai vechi timpuri dintr-o localitate într-alta în scopuri de rudenie sau economice, ori cu ocazia unor obiceiuri tradiționale și religioase. La acestea se mai adaugă și transhumanța. Păstorii ardeleni și din zona montană se deplasau cu turmele pentru iernat până în valea Prutului. Astfel, deplasările ardelenilor și maramureșenilor la răsărit de Carpați s-au manifestat permanent, cu intensitate mai mare în anumite perioade istorice, constituind factorul esențial în formarea unităților de limbă și tradiții ale poporului român. Un grup de maramureșeni conduși de Dragoș, apoi alții sub conducerea lui Bogdan, au trecut munții și au întemeiat statul Moldova, printre care, s-ar fi aflat și un Botăș, considerat de unii, întemeietorul târgului Botoșani. Mai târziu când nu mai puteau suporta starea de robie impusă de austro-ungari, unii ardeleni din nordul Ardealului și din Maramureș au migrat peste munți în Moldova⁵.

În secolul al XVII-lea cei veniți din Ardeal erau numiți „unguri”, pentru că proveneau din teritoriile ocupate de unguri. Stabiliți în Moldova, unii au luat numele de Ungureanu, familii foarte răspândite în această zonă a țării. După ce o parte din nord-vestul Moldovei a fost răpită de austrieci (1775), luând apoi numele de Bucovina – grupuri de bucovineni au trecut granița impusă (*cordumul, cordonul*) și s-au stabilit în Moldova liberă. Aici au găsit nu numai libertate dar și terenuri întinse, bune pentru agricultură, o populație cu același grai și aceleași obiceiuri. Boierii i-au primit cu ușurință pentru că, populația fiind mai rară, aveau nevoie de brațe de muncă la lucrul pământului. Când erau în număr mai mare au întemeiat sate cu nume foarte sugestive: *Ungureni* (pe Jijia), *Unguroaia* (în comuna Cristești), *Cordun* din comuna Flămânzi (de la Cordun – graniță).

2. Scurt istoric al opiniilor privitoare la originea toponimului Botoșani și rolul lui Botăș în formarea târgului Botoșani

Până în prezent nu s-au făcut studii profunde asupra oiconimului Botoșani, cu toate că acesta este utilizat deseori de diverși cercetători ca argument în interpretarea modului de întemeiere a așezării, deși apare menționat în treacăt în lucrări cu caracter general de lingvistică, istorie și geografie. Ca în toate cazurile, ipotezele formulate sunt pline de

⁵ Tudose D., *Asupra urbanonimului Botoșani*, în *H*, I, 1978, Botoșani, pp. 311-315.

controverse. Din conținutul lor se desprind doar două puncte comune: **unul** este că toți consideră că Botoșaniul își trage numele de la Botăș și **doi**, că apare menționat prima oară de Grigore Ureche în opera sa „Letopisețul Țării Moldovei”, în care cronicarul reproduce evenimentele după un alt vechi letopiseț moldovenesc, ce cuprinde viața și faptele domnitorilor de la Dragoș Vodă până la Petru Șchiopul. Ureche menționează: „Scrie letopisețul nostru, că în anul 6947 (1439) noiembrie 28, intrat-au în țară oastea tătarească, de-a prădat și ars până la Botoșani și a ars și târgul Botoșani”⁶.

Prima încercare de a explica originea toponimului Botoșani aparține lui D. Frunzescu (1872), care afirma: „Județul Botoșani, numit astfel de la Batus Hanu, căpitanul tătarilor care au năvălit mai întâi pe acest loc”⁷. Opinia sa a fost preluată apoi de diverși autori și introdusă în manuale, în diferite lucrări, fie ca punct de vedere al autorului, fie ca legendă, dominând literatura de specialitate până la sfârșitul secolului al XIX-lea. Pe atunci studiile de lingvistică și istorie fiind la început, s-a adoptat cu ușurință părerea că hanul tătarilor care în 1240 a prădat Europa din Polonia până în Bulgaria, trecând prin Moldova și Transilvania, ajungând până în Serbia, Silezia, Croația, Bulgaria și-ar fi stabilit tabăra în zona Botoșanilor de astăzi, loc care a luat apoi numele hanului tătar, Batus Han. Ipoteza formulată de Frunzescu, neavând nici un suport științific, a fost supusă unor critici severe și negată de toți cercetătorii.

La numai 15 ani, adică în 1887, Al. Papadopol Callimach enunță o nouă ipoteză, mai aproape de adevăr, bazată pe documente istorice, fenomene sociale și lingvistice. Pentru a înlătura unele confuzii reproducem identic argumentele sale: „În vechime Botoșanii se zicea Târgu Botăș, cum dovedește vechea sa pecete municipală ce s-a păstrat pe o carte a târgoveților din Botoșani, din august 1670, despre judecata vornicilor de Botoșani Gheorghită logofătul și Dumitrașco vistiernicul precurmătoare prigonirii dintre Apostolache Traistă și Căldărușe, pentru un loc de casă ce a fost a lui Traistă în mijlocul târgului – carte ce se păstrează în original în Arhivele Statului din București. Pe acea carte pecetea târgului are marca un păun cu coada întinsă și împrejur, după o cruce, inscripția cu litere slavonești așa: pecetea târgu (lui) Botăș(ani)”⁸.

S-a zis de unii că Botoșanii și-ar trage numele de la chanul tătarilor Batus-chan „care a năvălit și a prădat în 1240 Polonia, Moldova, Valachia, Transilvania, Silezia, Croația, Serbia și Bulgaria dunăreană și care și-ar fi stabilit reședința sa aici la Botoșani (D. Frunzescu, 1872). Dar nu se poate admite aceasta”. „Ceea ce este pozitiv și ceea ce se întărește după vechea sa pecete municipală, este că Botoșanii și-au luat numele de la un Botăș, Botoșanu sau Botășan, care a fost de bună seamă, cel dintâiu proprietar al acestei localități și întemeietorul acestui târgu: târgu Botăș”. Apoi citează din D. Cantemir: „nu este nici un nume boieresc în Moldova, care să nu-și aibă numele său împrumutat satului pe care l-a făcut el întâi, fiindu-i dăruit de domnii vechi ai țării pentru vitejia sau slujbele sale”⁹.

„În Moldova a existat vechea familie Botăș sau Botășan, de la Luga voievod și de mai înainte. Botoșanii își are numele și începutul de la această familie: târgu lui Botăș”. Și menționează în continuare: „Un uric de la Ștefan cel Mare, din 6996 (1487) octombrie 16, care se păstrează în original în actele episcopiei de Roman, zice: „și așisderea veni înaintea noastră și înaintea a noștri moldovenești boieri, Niagșa, fiica lui Băilă de la Racova, nepoata lui Botăș, de a sa bunăvoie, de nime nevoită, și nici silită și vinde a sa dreaptă ocină de la al său drept uric, un sat pe Moldova, la Câmpul Pârâului, anume partea lui Botăș, unde fu moșul ei Botăș, însuși domniei mele, pentru 60 zlofi tătarăști, și au plătit Domnia mea toți cei mai sus scriși bani, 60 zlofi la mâna Neagșăi, fiica lui Băilă de la Racova înaintea noastră și înaintea a noștri boiari”¹⁰. (...) „Această familie Botăș, Botășan, care a lăsat numele său târgului Botoșani, a fost o familie de frunte în

⁶ Ureche Gr., *Letopisețul Țării Moldovei*, Edit. Tineretului, București, 1958, p. 53.

⁷ Frunzescu D., *Dicționarul topografic al României*, București, 1872.

⁸ Callimach Papadopol Al., *Notiță istorică despre orașul Botoșani*, în *AARMN*, s. II, t. IX, 1887, București, p. 3.

⁹ *Ibidem*, pp. 11, 46.

¹⁰ Vezi dec. în *DRH*, A. Moldova, III (1487-1504), București, 1980, pp. 77, 79-80.

Moldova. Doamna lui Ieremia Movilă voevod (1595) era născută Botășan și avea un frate pe boierul Botășan, care la 1610 a fost pus în țeapă de Ștefan vodă Tomșa, adus la domnie de turci și de tătari, în locul domnului legitim al țării Constantin Movilă voevod, fiul lui Ieremia Movilă Voevod”(…). “Etimologicește numele de Botăș este vechiu moldovenesc: Botăș vrea să zică, în Moldova, viță de vie sădită de un an”¹¹.

Familia Botăș era cum se vede, din Maramureș. Istoricul Samoil Budino Lobacens, în istoria cuceririi cetății Sziget, capitala Maramureșului, la marginile Moldovei, de către sultanul Suleiman, la 29 august 1566, ne spune că între vitejii care au căzut luptându-se contra păgânilor era și Petru Botoș, „Voevodul pedestrimii maramureșene”¹².

În 1891, V.C. Nădejde și I. Țițu, pe baza aceluiași documente menționate mai sus, întăresc opinia lui Callimach și scriu: „Ceea ce este pozitiv și ceea ce se întărește, după vechea sa pecete municipală este că Botoșanii și-au luat numele de la un Botăș, Botoșan sau Botășani, care desigur că a fost proprietarul și întemeietorul târgului numit târgul Botăș”. Apoi menționează că „Numele Botăș este vechi, moldovenesc: Botăș, va se zice în Moldova vița de vie răsădită de un an. Această familie, după cum se poate constata este din Maramureș, căci istoricul Samoil Budino Lobacens în istoria cuceririi cetății Szeget (Sighet) la 29 august 1566 atacată de Suleiman se spune că între vitejii ce au căzut în luptă era și Petre Botoș vicevoievodul pedestrimii Maramureșului”. Ideea este continuată cu un citat din D. Cantemir: „câci în vechime nu era nici un nume boieresc în Moldova care să nu-și aibă numele său împrumutat satului pe care l-a făcut el întâi fiind dăruit de domnii vechi ai țării pentru vitejia sau slujbele sale”¹³.

La începutul secolului al XX – lea, Nicolae Iorga, pornind de la inscripția de pe cea mai veche pecete a târgului Botoșani, „Pecetea târgu Botăș”, scria: „Botăș a fost strămoșul. De la el s-a început viața locuitorilor satului care s-a prefăcut mai târziu, destul de târziu, într-un târg. El cu ai lui a întemeiat acel sat. Așezat într-un loc oarecare, departe de apa cea mare a Prutului, într-un ținut care n-avea altă bogăție decât a vitelor, ce găseau pășune înaltă și grasă pe povârnișurile dealurilor de lut ce se întroloacă aici – satul Botoșanilor nu făcea să se prevadă prin nimic un viitor mare. Dar unul din drumurile cele mari de negoț ale Moldovei lui Bogdan întemeietorul, lui Alexandru cel Bun și lui Ștefan cel Mare îl atingea”¹⁴.

Referindu-se la apelativul Botăș, Iorga spunea: „Botăș e un nume care trebuie pus alături de Bontăș, cu Motăș, cu Crasnăș, cu Hasnăș. Finala „aș” se adaugă la unele nume de oameni pentru a face nume nouă. Cele de mai sus vin de la Bontea, Motea, Crasnea, Hasnea sau de la formele și mai vechi: Bontul, Motul etc. Botăș vine de la Botea sau Botul. E un nume care se află în toate părțile românești: în Țara Bârsei, în Banatul Timișan”¹⁵. Părerea lui Iorga a fost preluată, adoptată și citată de către cei mai numeroși autori de lucrări apărute ulterior.

Artur Gorovei (1926) spunea că: „Părerea domnului Iorga este hotărâtoare”¹⁶, citând ca argumente aceleași date istorice ca și Papadopol Callimach, menționând în plus că la 11 iunie 1856 un I. Botăș semnează actul de adeziune a județului Dorohoi la programul Unirii. Aceeași mențiune apare și în „Botoșanii în 1932. Schiță monografică”. De remarcat este faptul că toți sunt de părere că Botoșanii se trag de la un Botăș care a fost întemeietorul și stăpânul târgului, că este o denumire românească și că înseamnă „viță de vie sădită de un an”. Iorgu Iordan (1963) explică originea toponimului Botoșani din apelativul *botușe* (le) – *botășe* care sunt „un soi de opinci”¹⁷. N.A. Constantinescu (1963) este de părere că Botoș provine din apelativul *bot* și Botăș de la *botă*¹⁸, iar V. Bogrea crede că provine de la bulgarul *butușar* – adică cizmar¹⁹.

¹¹ Ibidem, pp. 12-13.

¹² Ibidem, p. 3.

¹³ Nădejde V.C., Țițu I., *Dicționarul geografic al județului Botoșani, (la anul 1891)*, București, 1895, p. 10

¹⁴ Iorga N., *Istoria românilor în chipuri și icoane* (capitolul *Un oraș românesc: Botoșanii*), vol. II, București, 1905, p. 168.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Gorovei A., *Monografia orașului Botoșani*, Fălticeni, 1926, pp. 1-2.

¹⁷ Apud Tudose D., *op. cit.*, p. 312.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem.

Cea mai nouă ipoteză referitoare la originea toponimului Botoșani aparține lui D. Tudose (1978). Acesta este de părere că „urbanonimul Botoșani își are originea în radicalul *Botâș* sau într-una din variantele sale foarte apropiate semnalate în decursul timpului, cum ar fi: *Botoș*, *Botuș* și mai curând *Botaș*. Obârșia acestui radical trebuie căutată dincolo de munți, în Transilvania, probabil în nordul ei, dacă nu chiar în Maramureș, unde a fost atestat documentar din secolul al XVI-lea și de unde a fost adus de emigranții transilvăneni”²⁰. Pentru susținerea opiniei sale, autorul aduce câteva argumente pe care le prezentăm succint în continuare. Familia Botâș apare în documentele vechi printre românii din Maramureș, cum este Petru Botâș, comandantul pedestrimii maramureșene, despre care s-a vorbit mai sus.

Maramureșenii și transilvănenii, ca răspuns la tendința de robire austro-ungară, „au descins prin pasurile Prislop și Mestecăniș, cu mai bine de șase secole în urmă în frunte cu voievozii lor Dragoș și Bogdan”, îndreptându-se spre Moldova, unde populația fiind mai rară, datorită epidemiilor și deselor incursiuni ale tătarilor se simțea lipsa brațelor de muncă. Aici au găsit nu numai un trai liber dar și terenuri întinse bune pentru agricultură. La emigrări s-a adăugat și transhumanța, prin care păstorii, în căutare de pășune în anotimpul rece se deplasau cu turmele peste munți. Emigrările transilvănenilor au continuat tot timpul istoriei. Începând cu secolul al XVII-lea cei ce veneau dincoace de munți erau numiți ungureni. Unele sate întemeiate de ei erau numite *Ungureni* (Ungureni pe Jijia, Unguroaia din comuna Cristești). Altele și-au luat numele după localitatea de origine ale ardelenilor (*Bârsănești* de la Bârsa, *Sălăgeni* de la Sălaj, *Orășeni* de la Orășu etc.). Printre acestea se numără și satele „*satele Botoșana din județul Ilfov și Botoșana din județul Suceava*”.

Faptul că originea radicalului Botâș sau Butâș, Botuș, Botoș se află în Transilvania sau Maramureș este dovedit de prezența toponimelor tot mai numeroase în zona montană: *Botoș*, sat pe Moldova în amonte de Fundu Moldovei; *Botoșelul*, afluent al Moldovei; *Botoșan*, munte între Crucea și Ostra; *Botoșan*, munte lângă Pângărați. Același radical se întâlnește și în alte județe: *Botoșești*, jud. Mehedinți; *Botoșanca*, denumirea veche a satului Manolești-Deal din vestul orașului Botoșani, astăzi înglobat în perimetrul acestui oraș etc. Din această distribuție a toponimelor cu radicalul Botoș se poate trage concluzia că cei mai mulți emigranți s-au oprit în zona montană și doar câteva cazuri au ajuns până în zona Botoșaniului. În final, D. Tudose conchide: „Emigranții transilvăneni au adus cu ei în mod incontestabil un bagaj lexical și toponimic specific, inclusiv un apelativ ca *botaș* (*botoș*) sau nume de persoană ca Botâș (Botoș). Însă numele de Botoșana dat unor așezări ca cele menționate, întemeiate de emigranții transilvăneni, constituie cea mai bună dovadă în acest sens”²¹.

3. Câteva observații critice asupra ipotezelor privitoare la originea oiconimului Botoșani

Ca în toate cazurile, din lipsă de documente pentru perioada timpurie a întemeierii așezărilor umane și în problema elucidării originii toponimului Botoșani s-au ivit controverse, neclarități, exagerări și inexactități. Dintre toate am încercat să subliniem doar cele mai vizibile.

3.1 Cu privire la originea oiconimului Botoșani de la Batus-chan. Nu cu mult timp de la enunțarea acestei ipoteze de către D. Frunzescu, au apărut noi opinii, care au adus explicații mai aproape de adevăr și supunând unor critici severe au determinat părăsirea ei din literatura de specialitate, fiind citată apoi, doar ca legendă. Referindu-se la originea toponimului Botoșani, V. Tufescu (1938) scria: „Unii au emis părerea destul de comică prin care porecla orașului s-ar trage de la Batus-chan care a venit în fruntea hoardelor tătărești și a cucerit jumătate din Europa în 1240, care și-ar fi avut reședința în Botoșani”²². Pentru a întări opinia lui Tufescu aducem câteva explicații.

Se știe că tătarii, în expansiunile lor, urmăreau localitățile bogate în vite, cereale, pentru a le jefui, printre acestea târgurile și orașele erau țintele principale. Deci, dacă admitem că au trecut

²⁰ *Ibidem*, p. 313.

²¹ *Ibidem*, pp. 313-314.

²² Tufescu V., *Un oraș în declin-Botoșanii* în *Sociologie românească*, an III, 1938, nr. 10-12, București, p. 476.

prin Botoșani, înseamnă că târgul exista în 1240 ca loc de schimb (comerț) ales de populația satelor din împrejurimi și purta un nume. Deci existau câteva locuințe și construcții care serveau ca adăpost pentru călători, negustori, mărfuri și animale. Acestea erau în proprietatea unei persoane, poate a lui Botăș, care mai târziu au fost numite „han” (loc de adăpost). Pentru că stăpânul era un Botăș, i s-a spus hanul lui Botăș, pe scurt Batus-chan. Așa s-au petrecut faptele mai târziu cu Hanul lui Manuc, Hanul lui Mânjoală, Hanul Ancuței etc., denumiri care reflectă proprietarul hanului. Însă, pentru ca o localitate să ia numele unei persoane, trebuie ca acesta să fie întemeietorul, să se stabilească un timp în acel loc, ori tătarii erau mereu în deplasare pentru cuceriri și jefuiri de noi teritorii.

Dacă admitem că tătarii au trecut prin Botoșani, ei nu și-au instalat tabăra niciodată în acest loc. Se știe că în operațiunile militare, totdeauna comandantul oștirii își alege pentru refacere un loc aproape de o sursă de apă și pădure de unde luau lemn pentru foc. Hoardele tătare formate din zeci de mii de ostași călări aveau nevoie de un râu cu debit suficient pentru adăpatul animalelor. Ori pârâul Cacaina, cu debit mic și intermitent, nu asigura apa necesară unei armate atât de numeroase. Astfel că hanul, căpetenia oștirii tătare și-a căutat de drum și a poposit undeva pe malul altui râu.

Mai există un aspect demn de luat în seamă. Documentele istorice nu menționează nici un conducător tătar cu numele de Batus-chan, care a comandat oștirile până la noi. Astfel, ipoteza că numele Botoșani se trage de la Batus-chan, care și-ar fi instalat tabăra în acest loc, cade cu desăvârșire. Nu este exclusă posibilitatea ca în formularea ipotezei sale autorul să fi luat în considerație grafia în care apare trecut Botoșaniul în notele călătorilor străini, care ne-au vizitat țara sau pe lucrările topografice întocmite de austrieci. Iată câteva exemple.

Abatele dalmatin Boscowicz, trecând prin Moldova în 1762, a scris în notele sale de călătorie, „Potoschan”. Walenta, făcând o descriere a atacului din anii 1789-1790 a scris „Batuschan”. Călătorul englez Adam Neale, trecând prin Moldova în 1805, scria „Botussano” și exemplele pot continua. Sub aceeași formă, Botoșaniul apare scris și pe lucrările cartografice străine ale timpului. Cartografiile militare austriece, întocmind harta atacului de la Botoșani dintre trupele austriece sub comanda lui Fabry și cele turcești ale lui Ibrahim Nazir Pașa, la 19 martie 1788, au scris pe titlul hărții „Botuschani”²³. Sub aceeași formă grafică, Botoșaniul este trecut și pe lucrările topografice ale tipografului Trattner care a publicat între 1788-1791 o serie de planuri și planșe cu scene de luptă din regiunea cuprinsă între Botoșani și Sulița. Pe planșa VII, care cuprinde două planuri și o vedere, intitulată „Harta atacului de la Botoșani între trupele austriece sub comanda lui Fabry și trupele turcești ale lui Ibrahim Pașa, la 19 martie 1788”, cu o legendă detaliată, orașul este scris *Batuschani*²⁴.

D. N. Ducan, în studiul „Lucrările cartografice despre războiul din 1787-1791”, citează că orașul este scris sub aceeași formă grafică – Botuschani²⁵. Peste câțiva ani, în 1805, germanul Wolf, în urma unei călătorii prin Moldova, scria cartea „Beschreibung der Moldau” în care numele orașului apare scris Botuschani²⁶. Pe harta „Transilvania, Țara Românească, Moldova. 1635” întocmit de Nicolas Sanson, Botoșaniul este scris „Boticzane”²⁷. Pe harta „Moldova în 1737” întocmită de Cantemir, Botoșaniul apare scris „Botoshanii” și făcea parte din districtul Hârlău²⁸. În secolul al XIX-lea se părăsește grafia străină și odată cu aceasta evoluează și cuvântul Botoșani, atât în texte cât și pe hărți. Pe harta „*Dacia Modernă-1868*” intitulată „*Charta Daciei moderne*” de A. T. Laurian, apare scris Botoșani²⁹.

Trebuie avut în vedere că străinii, necunoscând limba română scriau denumirile localităților în grafia limbii lor, în cazul de față în cea germană în care grupul de litere „ch” se citesc „ș”. Ca

²³ Gorovei A., *op.cit.*, pp. 19-20.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Din *Atlas istorico-geografic*, Ed. Acad. Române, București, 1996. Harta era intitulată „*Estats, de L'empire des turcs en Europe; et Pays circumvoitins; entre lesquels font Hongrie, Transilvanie, Valaque, Moldavie, Petit Tatarie. Suits, au tributaires des Turqs*”. Par N. Sanson d'Abbeville, *Geographe ordinar du Poy. Avec prisitege, pur 20 ans, 1655*”.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*.

urmă este vorba de Botoșani și nu de Batus-chan. Aceeași formă de scriere a fost utilizată și de către cărturarii moldoveni până prin secolul al XIX-lea. Sistemul a pătruns la noi prin relațiile comerciale cu Liovul, unde se stabiliră numeroși negustori și meșteșugari nemți, care își impun dreptul de Magdeburg, legiferat prin decretul din 17 iunie 1356.

3.2 Cu privire la originea toponimului Botoșani din butaș-viță de vie sădită de un an. Analizând din punct de vedere semantic, constatăm că între substantivele butaș și Botoșani nu există nici o legătură. Butașul este un fragment din coarda viței de vie obținut prin secționare, lung de cca 50 cm apoi sădit pentru a obține o nouă plantă – butucul viței de vie. În popor, din cele mai vechi timpuri se numea „cârlig”, pentru că pentru a se prinde (a da rădăcină) la nodul de pe coarda principală de unde pornea o altă ramură se lăsa din acesta din urmă un fragment de 5-7 cm, luând aspectul de cârlig. Termenul este vechi și utilizat de populația rurală de când a început cultivarea viței de vie și până astăzi. Termenul de „butaș” este mult mai nou și este utilizat de regulă de personalul specializat în viticultură și numai foarte rar de țărani.

În Moldova de nord, și mai cu seamă în județul Botoșani, populația a atribuit nume unor persoane după meseria practică, considerate ca specialiști în cadrul obștei. Pentru aceasta persoana în cauză trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- să fie calificată într-o ramură productivă încât să se detașeze de ceilalți membri ai societății care practică altă meserie.
- să fie unic în cadrul obștei sau să fie atât de perfecționat în meserie încât să-i domine pe toți ceilalți din aceeași ramură.
- meseria trebuie să solicite din partea persoanei pricepere, exercițiu, practică, îndemânare atât de profunde încât ceilalți să nu se poată califica cu ușurință.
- să se ocupe numai de această meserie și doar colateral să fie antrenat în alte ramuri.

Așa au apărut numele de familie Cojocar, Lemnar, Croitor, Cizmar, Prisacaru etc.

Acest fenomen lingvistic nu s-a petrecut în cazul butășirii din mai multe motive:

- în Moldova de nord, cultura viței de vie nu reprezintă o ramură importantă în agricultură iar în zona montană și în Maramureș, datorită condițiilor climatice, lipsește cu desăvârșire.
- culturile restrânse de viță de vie din zona Botoșaniului s-au plantat cu mult timp după înființarea târgului, deci pe acele vremuri nu existau butași și nici Botăș.
- butășirea nu necesită o calificare specială, oricine poate secționa o coardă de viță de vie sub formă de „cârlig” (butăș) și s-o sădească, care apoi se prinde cu ușurință. Nu a existat niciodată un specialist în această operațiune care să ia numele de Botăș. Ca urmare printre numele de familie nu s-au întâlnit asemenea cazuri.

Mai apare o problemă de ordin lingvistic, semnalată corect de C.C. Giurescu și anume că substantivul „butaș” accentul cade pe ultima silabă, iar în apelativul Botăș/Botuș acesta cade pe prima silabă, schimbându-i total înțelesul. Fenomenul este des întâlnit în limba română. De pildă: lături-lături, companie-comanie, ôpus-opûs etc. Așadar, din cele relatate mai sus, rezultă că numele Botăș nu-și are originea în butaș, viță de vie sădită de un an, ci – așa cum vom vedea – este de origine psihică.

3.3. Cu privire la originea toponimului Botoșani de la apelativul „botușan”. După V. Bogrea, „botușan”, de origine bulgară înseamnă cizmar, opinci³⁰, deci o diferență esențială între un obiect și altul. Trebuie luat în considerație faptul că populația locală se încălța cu opinci din timpul dacilor și această încălțare avea un nume, iar cizmă este un cuvânt mai nou, de origine maghiară. Astfel, analizând cuvintele din punct de vedere semantic, constatăm că între „botușan” (opinci, cizmă) și Botoșani (de la Botoș, Botăș) care provine, cum vom vedea de la poreclă, nu există nici o legătură.

³⁰ Constantinescu N.A., *Dicționarul onomastic românesc*, Edit. Acad. RPR, București, 1963, sub voce.

3.4. Cu privire la originea toponimului Botoșani de la apelativul „botuse(le)”. După Iorgu Iordan „botușe(le) sunt un soi de opinci de unde a provenit numele Botuș³¹. Însă în zona noastră, precum și în alte zone ale țării, botoșei înseamnă ciupici sau papuci, croșetați de mame, din lână groasă pentru copiii mici și nu se poartă decât în copilărie. Pentru confecționarea lor nu era necesară o anume calificare, toate femeile știu să croșeteze asemenea încălțări. Ca urmare nu s-a atribuit un nume de Botoș la fiecare gospodină, de unde să provină toponimul Botoșani.

3.5. Cu privire la originea toponimului Botoșani de la apelativul „botă”³². Opinia lui N.A. Constantinescu precum că Botaș provine de la „bot”, iar Botăș de la „botă” este mai verosimilă. Noi aducem câteva precizări. „Bot” înseamnă o față urâtă, cu gura și nasul pronunțate, ieșite din comun, amintind de botul animalelor, de unde provine porecla „botos” (pluralul „botoși”) atribuită persoanei în cauză. „Botă” are un dublu înțeles. În unele zone prin botă se înțelege un vas de lemn, de forma trunchiului de con, astupat la ambele capete, cu o deschizătură la capacul de deasupra, care servește la transportul și păstratul apei pentru băut mai ales la muncile agricole. „Botă” mai are înțelesul și de băț. Aceasta este un băț lung de peste 1,5 m confecționat din lemn dur de obicei din corn, ce se purta în trecut de bărbați peste tot: la păstorit, la deplasările în țarină pentru a constata starea recoltelor spre iarmaroace folosit ca armă de apărare împotriva hoților, la petreceri, la cârciumă. La capătul superior avea o măciulie, iar în lung era ornamentat cu figuri geometrice (cercuri, triunghiuri, romburi, linii drepte sau spiralate, cu flori, frunze etc.). O formă evoluată a bătei era bastonul, purtat permanent în trecut de persoanele cu rang superior (boieri, mari funcționari, intelectuali etc.) la plimbări prin oraș, prin parcuri, în vizite, la teatru etc. Pălăria și bastonul, pe timpuriu, erau două obiecte indispensabile persoanelor de rang mai înalt. Confecționarea „botei” („bătei”) și bastonului cerea îndemănare și talent, astfel au apărut adevărați meșteșugari cărora li s-a spus la un moment dat porecla „bătă”, „botă”, „botășan”. Termenii sunt regionalisme și au apărut în procesul muncii. Așa găsim aceste denumiri în zona montană și podișul Sucevei, unde prelucratură lemnului este o preocupare veche și frecvent întâlnită. În Botoșani existau meșteșugari și ateliere de confecționare a bătelor, cârjelor, bastoanelor, până în 1937.

4. O nouă modalitate de interpretare a originii oiconimului Botoșani

Analizând procesul de formare a limbii române, ajungem la concluzia că, deși există numeroase cuvinte de origine străină, nu trebuie exagerate și extinse în explicarea toponimelor, pentru că realitatea demonstrează că majoritatea sunt pur românești, formate de populația locală, care pornind de la elementele cadrului natural, activitățile economice, relațiile sociale, starea economico-socială a populației a creat cuvinte și expresii noi cu uzitare largă și permanentă. Astfel, pe aria județului Botoșani, ca și în alte zone din țară, găsim așezări care au luat numele de la starea economico-socială a primilor locuitori: Flămânzi, Prelipca, Soroceni. Alte sate și-au luat numele de la preocupări ale populației: Lingurari de la meșteșugul confecționării vaselor de lemn pentru bucătărie (linguri, străchini, căuș etc.); Prisăcani – de la prisacă; Cobâla, de la crescătorii de iepie de prăsilă etc.

În cazul toponimului Botoșani, apare un fenomen lingvistic, neluat în seamă până în prezent și anume că pentru a ajunge la cunoașterea originii și semnificației sale, trebuie pornit de la cognomine (porecle). În susținerea acestei idei aducem următoarele argumente: în mediul rural se practică din vechime obiceiul de a atribui porecle unor persoane. Acestea s-au inventat în timpul vieții, în procesul muncii și în anumite momente de psihologie socială:

- unele reflectă meseria practică de persoana în cauză, subliniind importanța economiei în cadrul obștei: Prisăcaru, Fieraru, Cojocar, Lemnaru, Croitoru etc.;
- alteori, cei ilarianți, pentru a se distra pe seama altora sau pentru a se răzbuna, adresează unor persoane porecle. Dintre acestea unele reflectă aspectul neplăcut sau defectele fizice: Șchiopul, Negru, Bolfosu, Buzilă etc.), altele subliniază aspectul plăcut (Balan, Frumosu, Albu etc.). În fine,

³¹ Iordan I., *Toponimie românească*, Edit. Acad. RPR, 1963, pp. 163-164.

³² Constantinescu N.A., *op. cit., sub voce*.

alte subliniază o serie de trăsături de caracter (Crețu - rău de suflet, Lupu - hrăpăreț și răutăcios ca lupul, Vulpe - șiret ca vulpea etc.), iar altele reflectă puterea fizică (Ursu, Bivolu etc.)

Deseori porecele au fost atribuite din necesitate de a deosebi persoanele cu același nume de familie. Acestea circulă paralel în vocabularul populației, fără a se renunța la numele din actele oficiale. Nume de familie provenite din porecle se găsesc în număr mare și în județul Botoșani. În vremurile trecute, boierii, negustorii, meșteșugarii dintre care unii dețineau funcții administrative însemnate (sau în viața economico-socială a orașului) au primit porecle purtate apoi generații după generații și fiind cunoscute în societate numai după aceste epitete și l-au trecut la nume de familie în actele oficiale. În cataografiile din 1820 și 1832 figurează familii ca Albineț, Bou, Cațichi, Covrig, Furculiță, Holban, Hrănaci, Ouatu, Moțoc etc.

Sugestive sunt numele noi, românești, atribuite armenilor. Acestea, în momentul stabilirii în Botoșani purtau nume armenesc, însă localnicii pronunțându-le cu dificultate, le-au atribuit porecle inspirate din aspectul fizic sau conduita morală trecute după un timp în actele oficiale. În cataografiile din 1820 și 1832 apar armeni cu nume ca Pelin Albu, Cheli-Albă, Moșorul, Ciomag, Bolfosu etc.³³ Pornind de la aceste considerente, ajungem la concluzia că Botoș era localnic. Un fapt aproape imposibil de elucidat este dacă Botoș era un boier moldovean sau negustor armean. Se știe că domnitorii făceau deseori danii boierilor care-i slujeau cu credință. Ca urmare nu excludem ipoteza că acest Botoș fie că era la început căpetenia obștei, fie că a obținut hrisov domnesc de întărire a proprietății asupra târgului datorită iscusinței în treburile administrative. Nu excludem posibilitatea ca Botoș să fi fost armean. Armenii, după ce s-au așezat în târg, au acaparat tot comerțul devenind mari negustori, organizatori și administratori de neîntrecut. Pentru aceste calități mai târziu unii au ajuns în fruntea administrației orașului.

4.1 Cu privire la originea toponimului Botoșani de la apelativele Botos, Botus, Botos.

Astăzi este recunoscut în unanimitate de către toți cercetătorii că orașul Botoșani își trage numele de la un Botăș, care a avut în perioada de început un rol important în administrația și economia târgului. Problemele neclarificate până în prezent, așa cum rezultă din paginile anterioare, sunt **etimologia** apelativului Botăș, **originea** familiei Botăș și **rolul** lui Botăș în întemeierea târgului. Pe baza analizei procesului de formare a vocabularului din limba română, am ajuns la concluzia că **omonimul Botăș și are originea în cognomine (porecle).**

La început viitorul Botoș purta alt nume, apoi populația, din motive necunoscute, i-a adresat porecla „botos”, cum s-a procedat și în numeroase alte cazuri (ca Bolfosu, Buzilă etc.). Botos (botoș) înseamnă persoană cu gura și nasul mare, cu buzele dezvoltate sau o persoană mereu supărată (botoasă), poreclă asemănătoare cu „bolfos”, adică cu obraji umflați, gras la față sau „buzat”, „buzilă” – apelative frecvent întâlnite în zona Botoșaniului. De la substantivul „bot” au derivat expresii și adjective care redau caracteristicile persoanei: „a sta botos” – a sta supărat, drept, țeapăn sau „botos” (oasă) – persoană rigidă, fără maliabilitate, puternică, îndrăzneță, stăpână pe situație. Porecla i s-a adresat abia atunci când persoana în cauză, devenind lider al obștei și stăpân pe târg, s-a evidențiat prin capacitate organizatorică, rolul ce-l avea în comerț, ajungând stăpânul târgului. De unde și expresia „Târgu lui Botăș”. Astfel porecla din adjectiv substanțial s-a transformat în substantiv propriu și prin sufixare s-a ajuns la Botoșani, Botoșeni.

După mult timp numele provenit din poreclă, fiind jignitor, sau descendenții având altă înfățișare, cu altă comportare morală, persoanele în cauză și-au schimbat numele. Așa au dispărut numele de Botoșan, Bolfosu etc. Un Botoș mai apare în documente la 11 iunie 1856, el semnând alături un act de adeziune a județului Dorohoi la Unirea Principatelor din 1859³⁴.

Privind astfel lucrurile ajungem la concluzia că Botăș sau Botuș era localnic și nu venit din alte zone ale țării. Fiecare localitate sau regiune geografică își are Botoșii, Bolfoșii, Buzății, Buzeshii etc. ei, de la care în unele cazuri a provenit și denumirea localității, de la aceștia fiind primii locuitori ai așezării sau stăpânii locului s-a tras și numele cătunului. Asemenea exemple sunt numeroase în

³³ Gorovei, *op. cit.*, pp. 97-141.

³⁴ Tudose D., *op. cit.*, p. 312.

județul Botoșani. De pildă la Miorcani există un loc al satului denumit „La Culici” sau „La trei Culici”, denumire dată de la cei trei frați Culică care și-au construit primele locuințe mai departe de sat unde aveau loturi pentru casă. Astăzi este numit înglobat la satul Miorcani. La Nicșeni există un loc denumit „La Bulgaru”, după numele proprietarului care și-a construit locuința la cca 2,5 km distanță de sat.

Toponime care își au rădăcina în Botoș se găsesc răspândite în toată țara acestea reprezentând un argument în acest sens și nu că provin de la familii emigrate din Transilvania sau Maramureș. Amintim doar pe cele menționate de autorii unor lucrări: Botoșana, Botoșanița Mare și Botoșanița Mică (Podișul Sucevei – jud. Suceava); Botuș, Botușel (Obcinile Bucovinei – jud. Suceava). Deci să reținem: trei toponime în zona podișului și două în zona montană. Botoșani – numele unui munte între Ostra și Crucea (jud. Suceava), muntele Botoșanul, lângă Pângărați (jud. Neamț), Botoșești (jud. Mehedinți), Botoșești (fostul jud. Tutova).

Sugestive sunt așezările menționate de D. Frunzescu care își au rădăcina în Botoș: Boteni (Ilfov); Boteni – locuință izolată în jud. Mehedinți; Botești – locuință separată în jud. Prahova; Botești (Slobozia) – locuință izolată în fostul județ Râmnicul Sărat; Botoșinu – locuință izolată în județul Teleorman. D. Frunzescu mai menționează Boteni (jud. Dâmbovița), Botenii Pământeni (jud. Muscel), Botești (jud. Bacău), Botești (jud. Putna), Botești (Râmnicu Sărat), Botești (Fălciu), Botosasci (jud. Mehedinți)³⁵. Toate, în 1872, erau cătune în formare și prin urmare nu se poate face nici o legătură cu Botoș originar din Maramureș³⁶.

Este imposibil de admis că atâtea familii de Botoș au migrat din Maramureș și s-au așezat în Moldova și Țara Românească, întemeind sate care astăzi le poartă numele. Și mai este un aspect de ordin social. Emigranții totdeauna se grupează pe bază de rudenie sau relații sociale și se așează în aceeași zonă, *nu se împrăștie ca potârnichile*. Mai menționăm că dintre așezările cu denumiri ce-și trag rădăcina din Botăș, numeroase sunt mult mai noi decât perioadele de emigrare a maramureșenilor, când domnitorii stăpâni pe toată avuția țării dădeau hrisoave care consfințeau dreptul de proprietate. Originea acestui sat se poate determina cu precizie.

În alte cazuri, așezările mai noi au împrumutat numele de la cele vechi. De ex. satul Botoșana a luat numele de la oraș, deci din apropiere, Botoșanca, podiș situat la NV de Botoșani, a fost denumit de populația care i-a dat acest nume. În acest mod au fost denumite și râurile care curg prin sat sau prin vecinătate (ex. Botoșanița din jud. Suceava). Deci toate acestea nu au nici o legătură cu emigranții din Maramureș.

4.2 Cu privire la rolul lui Botăș în viața economico-socială a târgului Botoșani. Atribuirea numelui târgului Botoșani.

Pomind de la înscrisul de pe prima pecete a târgului „Pecetea târgu Botăș” din și de la obiceiul timpului de a denumi așezările după numele celui care le-au înființat sau au ajuns în posesia proprietarului moșiei, unii cercetători, mai cu seamă istorici, au considerat că întemeietorul satului Botoșani, care a devenit apoi târg, a fost **Botăș**. Această opinie apare doar ca o afirmație fără a fi susținută de vreun document și este calea cea mai simplă și simplistă de a explica întemeierea așezărilor, în cazul nostru a târgului Botoșani. Realitatea este că, așa cum arată V. Tufescu, la originea Botoșaniului stă iarmarocul, târgul și nu satul. Întrucât clarificarea acestei chestiuni necesită un spațiu mai larg și ar depăși scopul acestei lucrări, vom enunța numai câteva argumente care demonstrează că Botoșaniul a apărut ca târg, ca urmare a acțiunii unui complex de factori economici, sociali și naturali.

Totdeauna, din neolitic și până astăzi, cătunele, satele au luat ființă în lungul râurilor, pe terase sau la poalele versanților, în apropierea sursei de apă. După cum se constată, Botoșaniul este așezat pe platoul colinei dintre Sitna și Dresleuca, iar izvoarele lipsesc, pânza freatică aflându-se la o adâncime imposibil de captat în perioada când s-a înființat așezarea. De altfel, lipsa apei a constituit o problemă pentru orașeni până când s-a construit acumulara de la Bucecea. Săpăturile arheologice

³⁵ Frunzescu D., *op. cit., sub voce*.

³⁶ Ibidem, *sub voce*.

sau descoperirile întâmplătoare de pe vatra orașului n-au dat de nici o urmă a vreunei așezări rurale, în schimb s-au găsit numeroase obiecte și instalații care demonstrează funcționarea sa ca târg (monede, obiecte) care atestă existența timpurie a comerțului.

Caracteristic pentru toate orașele înființate ca târguri este structura radial concentrică a tramei stradale. În Botoșani pătrund 10 drumuri dintre care unele au fost – până la construirea căii ferate – mari artere comerciale europene. Toate se intersectează în Piața Halei, unde a fost nucleul inițial al târgului, locul unde se făcea comerț. Toate documentele istorice, cât și operele cronicarilor, menționează târgul Botoșani și nu satul Botoșani. Nici ipoteza că Botăș ar fi venit din Maramureș și a întemeiat satul, care a devenit mai târziu târg, nu se poate admite. Istoria demonstrează că din comuna primitivă și până astăzi orice comunitate umană și-a ales un lider, care și-a impus puterea asupra obștei și nu a acceptat niciodată pe cei veniți să le ia locul. Așa cum s-a arătat Botăș era localnic, care a ajuns proprietarul târgului, cel mai mare negustor cu toate drepturile administrative. Astfel târgul a luat numele „Târgu lui Botăș”. Botăș a ajuns proprietarul târgului prin mai multe împrejurări. Poate s-a impus prin capacitatea de bun administrator și conducător după ce a fost ales de obște să conducă așezarea sau pentru că stăpâna întregul negoț. Trebuie luat în seamă că domnitorii țării făceau deseori danii unor boieri de frunte, sate, târguri și orașe. Doamna Elena Rareș a primit târgul Botoșani ca danie de la Petru Rareș, care astfel a devenit apanajul doamnei Moldovei – iar Botoșaniul a luat numele de „Târgu Doamnei” dar aceasta nu înseamnă că ea a fost întemeietorul. Desigur târgurile apărute pe acele vremuri aveau fizionomia unui sat și principala ocupație era agricultura, iar funcția comercială se manifesta numai la trecerea caravanelor și în zilele de târg, dar așezarea a fost de la început un punct de concentrare pentru comerț a produselor agricole și meșteșugărești denumite „târg”.

Botoșaniul a apărut în perioada anterioară întemeierii Moldovei ca urmare a acțiunii unui complex de factori, naturali, social-economici și istorici, dintre care ultimii au avut rolul determinant și a parcurs de-a lungul istoriei stadiul de târg, oraș și astăzi municipiu. Afirmția este întărită de prima atestare documentară în care este menționat ca târg (Gr. Ureche – *Letopisețul Țării Moldovei*; Pecetea târgului din 5 august 1670).

Botoș (Botos) a fost localnic și numele său provine de la porecla „botos”, de la care prin sufixare au apărut formele Botășani, Botășeni, Botoșani. Celelalte denumiri de sate, ape, forme de relief (Botoșana, Botoșanca, Botoșănița etc.) își trag numele de la târgul Botoșani. Acestea subliniază legăturile spațiale și social-economice cu orașul în apropierea căruia se află.

NEW CONTRIBUTIONS REGARDING THE ORIGINS OF THE BOTOȘANI NAME (Summary)

In the present work, the author – beginning with the process of formation of the family names and with the toponymy works published so far – brings his contribution to the knowledge of the origins of the name Botosani. The introduction gathers some general considerations referring at the importance of the toponymy in the history of the human settlements, runs over the opinions of some researchers who worked on the name origins of Botosani and in the last part it presents the personal view on this matter. The author opinions that Botosani appeared as a borough before the foundation of Moldavia and is the result of a multitude of natural, socio-economical and historical factors, the last ones having the decisive role, without the involvement of a certain person. Long after its foundation, the borough took this name from a person called Botas who, in unknown circumstances, became the master of the borough or of the whole trade made here. He might have been an inhabitant from other parts of the country. As far as the origins of the name Botas are concerned, on the basis of a social and linguistic analysis, the author draws the conclusion that it comes from a nickname given by the natives to this master of the borough, owing either to his physical appearance or to his moral features, that is angry and severe, as he was seen in society.